Långtåsnäppa *Calidris subminuta* funnen vid Ottenby – en ny art för Europa[1]

Long-toed Stint *Calidris subminuta* at Ottenby – a species new to Europe[1]

JAN PETTERSSON, JAN ÖSTERBERG & NILS KJELLÉN

Den 4 oktober 1977 klockan 10.30 upptäcktes en mörk *Calidris*-vadare på Ölands södra udde. Fågeln sågs av Nils Kjellén och Anders Kjellberg komma flygande i en flock kärrsnäppor *Calidris alpina*. Flocken landade på Sälön och den främmande vadaren kunde lätt återfinnas. Den studerades under en halvtimma, varefter fågelstationspersonalen, dvs. Jan Pettersson och Jan Österberg kontaktades. Vadaren kunde studeras under ytterligare en halvtimma på cirka 30 m håll i tubkikare (25 × 60) och handkikare (10 × 50). En första dräktbeskrivning gjordes innan fågeln lämnade udden och flög norrut. Under eftermiddagen sågs den åter på udden i en större kärrsnäppeflock, men då vädret försämrades (frisk vind och regn) kunde inga goda observationer göras. Då fågeln ännu ej var slutgiltigt artbestämd genomlästes under kvällen all tillgänglig litteratur.

Dagen därpå (5.10) sågs vadaren i Sandvik klockan 11. Vi kunde då på cirka 30 meters avstånd jämföra dess karaktärer med vad som stått i den litteratur vi läst och artbestämma den till *Calidris subminuta*. En utförlig dräktbeskrivning gjordes innan fågeln lyfte och flög söderut.

Den 16 oktober upptäcktes troligen samma individ i Sandvik av en grupp Göteborgs-ornitologer. Fågeln sågs därefter näst intill dagligen i området fram till den 5 november, och en rad ornitologer bekräftade artbestämningen.

I samband med fångst (bländning) av dvärgbeckasiner *Lymnocryptes minimus* under natten 27–28 oktober påträffade och fångade en medlem av fågelstationspersonalen, Bo Larson, långtåsnäppan på Sälön. Efter att ha beskrivits, ringmärkts och fotograferats släpptes den åter på morgonen den 28.

[1] Meddelande från Ottenby fågelstation nr 83.
Contribution no. 83 from Ottenby Bird Observatory.

Fältbeskrivning

Till storleken var långtåsnäppan klart mindre än en kärrsnäppa men föreföll större än en småsnäppa *Calidris minuta*. Både stående och flygande gav den ett mörkt intryck.

Vid ett tillfälle, när den flög upp ensam och lämnade kärrsnäppeflocken, hördes ett lockläte, av NK beskrivet som "tjerp", gällare och högre än kärrsnäppans (mer påminnande om lätet hos *Calidris minutilla* och *mauri*). Samma läte uppfattades av JP som ett spovsnäppelikt "kerrop".

Dräkt

Huvud: Hjässan verkade på håll avgränsat mörk. På närmare håll var den till grundfärgen brun, med svarta streck som bildade ränder fram till den mörka pannan. Ögonbrynsstrecket långsträckt och tydligt, vitt till färgen. Mörk fläck bakom ögat utan brunt inslag. Kind och strupe vitaktiga.

Översida: Nacken grå, synbarligen utan streckning och med skarp gräns mot den mörkare hjässan. Rygg- och vingfjädrar till grundfärgen mörkbrun, men med bräm i en ljusare ton av brunt eller rödbrunt. Några av ryggfjädrarna hade smutsvita bräm och dessa bildade två V-teckningar, varav den övre var tydligare och syntes även på håll (likt hos en ung småsnäppa). Vingtäckare och skapularer var brett brämade i ljusare brungulaktig färg (buffish) och dessa fjädrar bildade ett fiskfjällsmönster likt hos unga brushanar *Philomachus pugnax*. Vingpenorna var mycket mörka, närmast svarta. Nedre delen av ryggen och övergumpen var svart. Stjärten tecknad som hos en småsnäppa, med yttre grå stjärtpennor.

Undersida: Övre delen av bröstet vitaktig. Ett band av diffusa streck över bröstet och främre delen av flankerna. Färgen på detta band var mitt på bröstet grått och på bröstsidorna mera beige-gult. Bröstsidornas streck större och mera markerade. Buk och undergump rent vita.

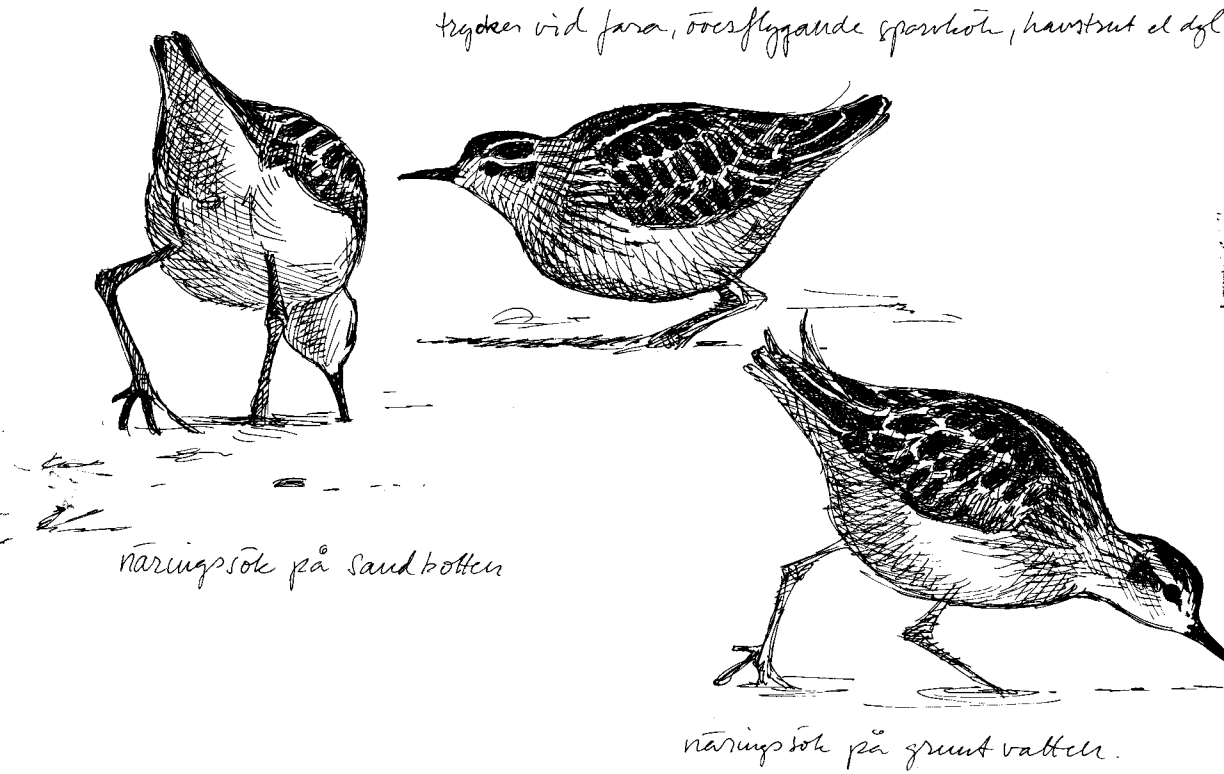

Figur 1. Långtåsnäppan vid Ottenby efter teckningar av Lars Jonsson. Till vänster under näringssöka på sandbotten, till höger på grunt vatten, i mitten tryckande vid fara.

The Long-toed Stint at Ottenby from drawings by Lars Jonsson, To the left the bird is feeding on a sandy substrate, in the middle crouching at the approach of an aerial predator, and to the right feeding in shallow water.

Mjukdelar: Näbben svart, smal och aningen kortare än huvudets längd, samt avsmalnande mot spetsen som var svagt nedåtböjd. Öga mörkt. Ben gulgröna eller ljust gröna och markant långa (proportionellt sett cirka dubbelt så långa som hos en kärrsnäppa). Fötterna mycket svåra att iakttaga.

I flykten: Vingen var ovan mörk med ett smalt vitt centralt vingband, betydligt smalare än kärrsnäppans. Även vingundersidorna var betydligt mörkare än kärrsnäppans, med endast ett centralt ljust fält mot kärrsnäppans helt vita vingundersidor. Stjärten var förhållandevis lång och endera de centrala stjärtpennorna eller fötterna stack ut längst bak.

Beteende

Fågeln uppehöll sig mestadels tillsammans med kärrsnäppor och provianterade på tångbankar, sandbottnar och gyttjiga stränder. Vid enstaka tillfällen sågs den proviantera ensam på våta partier av Schäferiängarna. Födosöket skedde på *Tringa*-manér dvs. genom att den snappade föda vid vattenytan. Till *Tringa*-intrycket bidrog också fågelns jämfört med våra *Calidris*-arter långa ben och hals. Den var klart aktivare än kärrsnäpporna under födosöket och gick med mera böjda ben, som om den hade lågt i tak. Då den vid flera tillfällen blev attackerad av kärrsnäppor studsade den rätt upp i luften och flög en bit bort. Oftast flög den upp med kärrsnäpporna, men en gång sågs den flyga upp ensam på mosnäppemanér, dvs. rakt upp och iväg. Vid fara sågs den vid flera tillfällen trycka mot marken, istället för att inta kärrsnäppornas upprätta ställning.

Figur 2. Långtåsnäppan på Ottenby. Foto: Karl-Gunnar Källebrink.
The Long-toed Stint caught at Ottenby.

Beskrivning av fågeln i handen

Dräkt

Huvud: Hjässfjädrarna svarta med brungulaktiga bräm. Några av de yttre hjässfjädrarna (närmast ögonbrynsstrecket) hade ljust brungulaktigt färgade ytterfansbräm som bildade ränder. Pannan och tygeln smutsgrå. Ögonbrynsstrecket brett och smutsvitt. Det delade sig framför ögat (som hos myrsnäppan *Limicola falcinellus*) och den övre grenen gick ihop med de smala brungulaktiga hjässtrecken. Ögonringen smutsvit, i samma färg som ögonbrynsstrecket. Örontäckare grå men med en gulbrun ton på fjädrarna mot nacken. Nacken klart avgränsad från hjässans och ryggens mörka färg. Nackfjädrarna grå med mörka toppfläckar.

Översida: Ryggfjädrarna brunsvarta med kastanjefärgade innerfansbräm, och med smutsvita ytterfansbräm, speciellt breda på de fjädrar som bildade de två ljusa V-teckningarna. Bakryggens och övergumpens fjädrar mattsvarta med rödbruna toppar.

Stjärt: Den mellersta paret stjärtpennor svarta och 2 mm längre än övriga pennor, vilka var grå med vita bräm, innerfansbrämen bredast. De två mellersta paren övre stjärttäckare svarta, de övriga vita.

Vingundersidor: Knogen och mindre täckare helt mattsvarta, mellersta täckare mattsvarta med smala vita toppbräm. Större täckare med cirka 1 mm breda vita toppar. Handtäckare mattsvarta med en liten (0,5 mm) smutsvit topp. Lillvingen helt mattsvart. Tertialer mattsvarta med ljusa brungulaktiga bräm. Armpennor mattsvarta likt övriga pennor. Den andra handpennan hade smutsvitt skaft, övriga pennor grått. Skapularer mattsvarta med smala rödbruna bräm. Vid viloläge nådde tertialer och stjärtpennor lika långt bak. Handpennorna var något kortare än tertialerna.

Undersida: Haka rent vit, bröstet fint gråstreckat (fjädrarna grå med vita bräm och mörk fläck i spetsen). Flankernas fjädrar grå med gulbruna bräm och med mörk fläck i spetsen. Buken rent vit, undre stjärttäckarna vita, stjärtpennorna ljust grå på undersidan.

Vingundersidor: Knogen och de mindre täckarna svarta med vita toppar, mellersta täckarna vita liksom de större täckarna. Handtäckarna grå med vita toppar. Axillarerna vita med grå central fläck vid fjädrarnas bas. Armpennorna mörkt grå

Figur 3. Långtåsnäppans häckningsområde (innanför streckad linje) enligt Dement'ev m.fl. (1969) och övervintringsområde (horisontell streckning), det senare delvis kompletterat efter Slater (1971) och Henry (1971).

The breeding and winter ranges of the Long-toed Stint according to Dement'ev et al. (1969), supplemented with data on the winter range from Slater (1971) and Henry (1971).

och handpennorna grå med innerdelen av fjädrarnas innerfan vit ut till 4:e hp, och de yttre hp grå.

Mjukdelar: Näbben svart, jämnt färgad även vid basen. Ögat mörkt brunt. Benen och fötterna ljust gröna.

Övriga data

Mått: Vänster vinge (enligt maxmetoden) 96 mm, stjärt 40, näbb till fjäderfästet 19,5, näbb till skallen 22,5, näbbredd vid näsborrens framkant 3,0, näbbhöjd vid näsborrens framkant 4,5, tars 24, tarsbredd ovan ringen 2,0, baktå 6,5, mittå 23, innertå 21 och yttertå 21,5 (i tålängden ingår klolängden).

Vingformel: 1:a hp –8 mot handtäckarna, 2:a hp längst, 3:e –1,5, 4:e –4,0, 5:e –10, 6:e –17,5, 7:e –24, 8:e –30, 9:e –34, 10:e –38, 11:e –44 och 1:a ap –48.

Vikt: 28,3 gram.

Fett: 2:a i en sexgradig skala, bedömd efter fettreserven på buk och kring gaffelbenet.

Ålder: Fågeln bestämdes till ungfågel på de brungulaktigt brämade och spetsiga tertialerna, vilka karakteriserar ungfåglar av släktet *Calidris*.

Förekomst

Långtåsnäppan förekommer som häckfågel i den alpina zonen av mellersta Sibirien. Häckningsområdet sträcker sig från floden Obs källområden i väster till Berings hav i öster (figur 3). Fåglarna anländer till häckningsområdet från mitten av maj till början av juni. Häckningsbiotopen är den trädlösa alpina tundran i områden med riklig förekomst av små vattensamlingar och gungflyn. De bon som hittats har legat i lågväxta starruggar. Mycket bristfälliga uppgifter finns om häckningsbiologin. Häckningsom-

rådet lämnas från mitten av augusti till början av september (Dement'ev m.fl. 1969).

Övervintringsområdet sträcker sig enligt King (1975) från Sydkorea i öster till Indien i väster. Han nämner den dock endast som talrik övervintrare i Malaysia, Thailand och södra Burma. Henry (1971) betecknar den dock som talrik övervintrare på Ceylon (Sri Lanka) och Slater (1971) den som sparsam övervintrare i Australien. Västligare fynd har gjorts av Broberg (1967) i Etiopien, samt av Backhurst & Britton (1969) i Kenya. Övervintringen anges av King (1975), Slater (1971) och Fore & Won Pyng-Oh (1971) ske huvudsakligen i inlandet; i kärrområden, vid mindre dammar och sjöar, på blötängar, risfält och leråkrar. Under sträckperioderna ses arten även vid kusten.

Taxonomi

Von Middendorff (1851) gav arten namnet *Erolia minutilla subminuta* och ville alltså ha den till en asiatisk ras av den i Amerika förekommande arten *minutilla*. Rogers & Deignan (1934) var de första som klassificerade den som egen art, *Erolia subminuta,* vilket därefter blivit vedertaget. Inga raser har beskrivits.

Fältkännetecken

Långtåsnäppans främsta karaktär är dess långa ljusgröna ben. Av de *Calidris*-arter med vilka risken för förväxling är stor är det bara två som har ljusa ben, mosnäppan *Calidris temminckii* och dvärgsnäppan *Calidris minutilla*. Mosnäppan har ett diffust tecknat huvud med svagt ögonbrynsstreck och mörka kinder, till skillnad från långtåsnäppan som har kraftigt ögonbrynsstreck, vita kinder och ljusa teckningar på hjässan. *Calidris minutilla* har ett diffusare ögonbrynsstreck och i fält urskiljbart kortare ben. Den är vida mindre till storleken, har tunnare näbb och är mer streckad på bröstet. Av de övriga småvadare som är aktuella, men som dock alla har mörka ben, skall några nämnas. Långtåsnäppan har mörk och "fjällig" dräkt, med tydliga V-teckningar och ett kontrastrikt huvud och påminner däri mycket om en myrsnäppa, men myrsnäppan har en kraftig näbb, korta ben och mera markerade ljusa hjässteckningar. En ryggteckning liknande långtåsnäppans saknar flera eljest snarlika arter: *Calidris pusilla, Calidris mauri* och *Calidris ruficollis*. Dessa arter har också andra karaktärer som skiljer dem från långtåsnäppan. *Pusilla* och *ruficollis* har bl.a. ljus panna och tydliga vingband, medan *mauri* har en lång, kraftig och aningen böjd näbb. Den gulbröstade snäppan *Calidris bairdii* och vitgumpsnäppan *Calidris fuscicollis* har en "fiskfjällsmönstrad" rygg men genom det gulbruna huvudet och bröstet hos *bairdii* och den vita övergumpen hos *fuscicollis* särskiljer man lätt dessa från långtåsnäppan. Småsnäppan, till sist, är en mycket ljusare fågel, med vit panna och mörka ben. För utförligare beskrivningar hänvisas till Wallace (1974) och Prater m.fl. (1977).

Diskussion

Långtåsnäppan är en dåligt känd art. Den knapphändiga litteraturen är ibland motsägande och vissa dräktbeskrivningar avviker från vad vi observerade på Ottenby. Detta har föranlett oss göra en närmare litteraturstudie och en jämförelse med tillgängliga skinn.

Ottenbyfågeln föreföll större än vad som anges i gängse beskrivningar. Dock säger Wallace (1974): "closer to Little in size ... It is possible that the size of Long-toed varies considerably ... it appears larger and taller than Temmincks ...". King (1975) anger storleken som en kvarts tum längre än småsnäppa och mosnäppa. Dement'ev m.fl. (1969) nämner bara vinglängden (84–95 mm), och likaså gör Uspenski (1969), 84,2–93,2 mm.

Naturhistoriska Riksmuseet, Stockholm, har åtta skinn av arten från Kurilerna, Kina och Mongoliet. Samtliga dessa har mätts av JP (som också mätte Ottenbyfågeln) och deras medelvinglängd var 93,3 mm (90–95). Med tanke på att skinnlagda fåglar krymper med 1–3 mm på fåglar av denna storlek (Svensson 1970) är Ottenbyfågelns vinge (96 mm) inom variationsbredden, men det bör ha rört sig om en stor individ. Övriga mått för Ottenby-fågeln och de mätta skinnen ges i tabell 1.

Den av Wallace (1974) påtalade kindfläcken var inte lika markant som illustrationen till hans artikel visar. På fotot på sidan 84 i *Birds of Japan,* band 2 (Kiyosy 1959) ser man en individ med mycket diffus kindfläck, mer lik Ottenbyfågeln. Slater (1971) har likaledes en illustration av en fågel i vinterdräkt med diffus kindfläck. Av skinnen på Riksmuseet är tre fåglar insamlade under häckningstid och de övriga fem är ungfåg-

Tabell 1. Mått i mm från fem skinn av ungfåglar av långtåsnäppa från Kurilerna och Mongoliet i Riksmusei samlingar jämförda med Ottenbyfågelns mått.

Measurements (in mm) from five skins of juvenile Calidris subminuta from the Kuriles and Mongolia (August–September) in the collections of the Museum of Natural History, Stockholm, compared with measurements of the bird at Ottenby.

	Riksmuseets skinn		Ottenby-fågeln
	Medel-värde *Mean*	Variations-bredd *Range*	
Vänster vinge[1] *Left wing*[1]	92,6	90–95	96
Stjärt *Tail*	38,4	37–39	40
Näbb till fjäderfäste *Bill to feathers*	17,7	17–19	19,5
Näbb till skallen *Bill to skull*	19,9	19–21	22,5
Tars *Tarsus*	22,8	21,5–24,5	24
Baktå inkl. klo *Hind toe incl. claw*	6,3	6,0–6,5	6,5
Mittå *Central toe*	23,0	21,5–24,0	23,0
Innertå *Inner toe*	18,9	17,5–21,0	21,0
Yttertå *Outer toe*	19,4	18,0–21,5	21,5

[1] Mätt med max-metoden *Measured with the maximum method*

lar insamlade under hösten. De tre från häckningstiden visar samtliga en väl markerad kindfläck, i brunt till gulbrunt, och stämmer sålunda överens med Wallaces illustration av höstdräkten. Samtliga fem ungfågelskinn har en diffus kindfläck i grå till brun ton.

Henry (1971, sid. 297) illustrerar en flygande fågel med kraftigt markerade V-teckningar på ryggen. Om denna karaktär säger Wallace följande: "Upperparts similar to dark Little and Least but noticeably stronger marked ... *and lacking stripes*" (vår kursivering). Fotot i *Birds of Japan* visar emellertid en individ med kraftiga V-teckningar på ryggen. Fågeln på Slaters (1971) illustration har diffusa V-teckningar på ryggen. De fem ungfågelskinnen på Riksmuseet visar samtliga dubbla vita V-teckningar på ryggen, men de tre skinnen från häckningssäsongen saknar sådana. Ryggfjädrarna och täckarna hos dessa är slitna och den vita ytterfansteckning som bildar V-na på ungfåglarna är bortsliten. Häckfåglarnas ryggteckning är i grunden brungrå med svarta markeringar, vilket ger en enhetligt fläckad rygg.

Sammanfattningsvis har alltså ungfåglarna i höstdräkt ljusbrämade ryggfjädrar som bildar en tydlig och en diffus V-teckning. Dessa bräm slits med tiden bort, men ett av dem är ännu synligt i vinterkvarteren (jfr Prater, Marchant & Vuorinen 1977, sid. 90).

Summary

On 4 October 1977 a small dark wader was discovered in a flock of Dunlins close to Ottenby Bird Observatory. After close study it was identified as a Long-toed Stint *Calidris subminuta*, a species new to Sweden and Europe. It remained in the area until 5 November and was seen by a number of observers. On the night of October 27, it was blinded with a torch and caught, measured, and ringed, being released next morning.

The bird was noticeably smaller than a Dunlin but appeared larger than a Little Stint. Its most typical features were the long greenish legs and a distinctly marked head with a white supercilium. It was in its first autumn plumage, showing a prominent white V on the dark back and lacking well-marked ear-coverts, in contrast to the description given by Wallace (1974), to which it otherwise corresponded well. That first autumn birds generally look like the Ottenby individual was indicated by studies of skins in the collection of the Swedish Museum of Natural History, Stockholm.

Litteratur

Backhurst, G. C. & Britton, P. L. 1969. A record of *Calidris subminuta* from Kenya. *Bull. Brit. Orn. Cl.* 89:121.

Baker, E. C. 1929. *Fauna of British India.* Bd 6:236–237. London.

Broberg, L. 1967. A Long-toed Stint *Calidris subminuta* in Ethiopia. *Ibis* 109:440.

Dement'ev, G. P. m.fl. 1969. *Birds of the Soviet Union.* Bd. 3:157. Jerusalem.

Gore, M. & Won Pyng-Oh. 1971. *The Birds of Korea.* Tokyo.

Henry, G. M. 1971. *A Guide to the Birds of South-East Asia.* Glasgow.

Kiyosu, Y. 1959. *Birds of Japan.* Bd 2. Tokyo.

Middendorff, A. T. von. 1851. *Reise in den aussersten Norden und Osten Sibirien, während der Jahre 1843 und 1844.* Bd 2, del 2:222–223, pl. 19, fig. 6. St. Petersburg.

Prater, A. J., Marchant, J. H. & Vuorinen, J. 1977. *Guide to the Identification and Ageing of Holarctic Waders.* B. T. O., Tring.

Uspenski, S. M. 1969. *Die Strandläufer Eurasiens.* Neue Brehm-Bücherei Nr. 420. Wittenberg-Lutherstadt.

Rogers, C. H. & Deignan, H. G. 1934. Birds new to the kingdom of Siam or otherwise noteworth. *Proc. Biol. Soc. Washington* 47:91–92.

Slater, P. 1971. *A Field Guide to Australian Birds. Non-passerines.* Sid. 67, 69 och 305. Edinburgh.

Svensson, L. 1970. *Identification Guide to European Passerines.* Stockholm.

Wallace, D. I. M. 1974. Field identification of small species in the genus *Calidris*. *Brit. Birds* 67:1–16.

Jan Pettersson, Kämnärsvägen 9 M:230, S-22246 Lund

Jan Österberg, Halltorpsvägen 54, S-702 29 Örebro

Nils Kjellén, Ringbergagatan 18, S-212 30 Malmö